

مدیریت پادکست‌ها^۱ و ویدئوکست‌ها^۲

«نمونه موردی، کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی
جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران»

مریم پاکدامن نائینی^۳

دانشجوی کارشناسی ارشد علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه الزهرا (س)

شیما مرادی^۴

دانشجوی دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات

امیررضا اصنافی^۵

دانشجوی دکترای علوم کتابداری و اطلاع‌رسانی دانشگاه شهید چمران اهواز

چکیده:

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی، به‌مثابه‌ی سازمان‌های دانش‌آفرین در عصر فناوری اطلاعات، همواره توانایی تولید، گردآوری و انتقال دانش تخصصی را داشته و قادر به جمع‌آوری اطلاعات، مدیریت و استفاده از آنها بوده‌اند. از این‌رو کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی، به‌منزله‌ی نهادهای رو به رشد، با ارائه‌ی ابتکارات در استفاده از فناوری‌های نوین اطلاعاتی به‌منظور عرضه‌ی خدمات تخصصی‌تر به کاربران خود پیش‌تاز بوده و همواره جدیدترین شیوه‌های اطلاع‌رسانی و عرضه‌ی خدمات ابتدا در اینگونه کتابخانه‌ها به کاربران ارائه شده است. گرچه اغلب کتابداران این کتابخانه‌ها برای بازیابی اطلاعات روزآمد و موردنیاز کاربران، بر جست‌وجوی وب و منابع اطلاعاتی موجود در وب تمرکز می‌کنند. انتشار اطلاعات در اینترنت، از ابعاد مهم اطلاعات، ارتباطات و تلفیق این دو با یکدیگر است. دو نوع شایع از تازه‌ترین دستاوردهای فناوری «وب ۲» که در زمینه‌ی انتشار اطلاعات به‌طور پیوسته در حال رشد است، پادکستینگ و اسکرین کستینگ هستند. تصور اکثر کاربران در سراسر دنیا این است که پادکست‌ها، به‌عنوان سرویس‌های اطلاعاتی از مجموعه‌ی «وب ۲» عمل می‌کنند، در حالی که این مقاله قصد دارد با معرفی نقش پادکست‌ها در اطلاع‌رسانی خدمات کتابخانه‌های تخصصی، به نقش آنها، به‌منزله‌ی منابع جدید اطلاعاتی الکترونیکی، پرداخته، ویژگی‌ها و مزایای پادکستینگ را در کتابخانه‌های تخصصی و مراکز اطلاع‌رسانی مورد بررسی قرار دهد. همچنین در این مقاله به شیوه‌های مدیریت پادکست‌ها اشاره و مسائل مختلفی

نظیر مجموعه‌سازی، سازماندهی، ارائه‌ی خدمات و شیوه‌ی ارزشیابی این منابع مطرح شده است. به‌منظور ارائه‌ی کاربردها و قابلیت‌های عملیاتی پادکست‌ها، صفحه‌ی وبی برای کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی جمعیت هلال احمر طراحی شد تا کاربران این کتابخانه به‌صورت رایگان به پادکست‌ها و ویدئوکست‌های مرتبط با فعالیت‌های جمعیت هلال احمر و سازمان صلیب سرخ جهانی دسترسی داشته باشند. از این‌رو کتابخانه‌های تخصصی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور نیز، می‌توانند با استفاده از فناوری پادکستینگ و ویدئوکستینگ، در عرضه‌ی اطلاع‌رسانی هرچه سریع‌تر و بهتر به کاربران، به‌ویژه کارشناسان فنی سازمان مادر، یاری رسانند و نیازهای اطلاعاتی آنها را از این طریق تأمین کنند، زیرا تولید دانش جدید و اطلاع‌رسانی به‌موقع آن، ابزار مناسبی برای تسهیل و تسریع تصمیم‌گیری مدیران سازمان و تعیین خطی‌مشی‌ها خواهد بود.

کلیدواژه: کتابخانه‌های تخصصی، مراکز اطلاع‌رسانی، پادکستینگ، ویدئوکستینگ، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران.

مقدمه

افراد جلوگیری کرده است، بلکه باعث تقویت پیوندها و مشارکت‌های علمی و اجتماعی شده است. نرم‌افزار اجتماعی در واقع به ابزاری گفته می‌شود که امکان مشارکت دو یا چند کاربر را بدون توجه به محدودیت جغرافیایی فراهم کرده است و هدف غایی آن، ایجاد شبکه دانش است که اعضای آن پیوسته در جریان تبادل دانش ارزشمند و اثرگذار در تعامل هستند (متیو ۲۰۰۴).

«پادکست» یکی از روش‌های ارائه محتوای صوتی از طریق انتشار فایل صوتی بر روی اینترنت است و نام عمومی نوعی برنامه صوتی است که از سوی کاربران معمولاً بر روی یک دستگاه پخش‌کننده موسیقی دیجیتال و عموماً «آی‌پاد»^{۱۰} به شکل یک فایل صوتی قرار می‌گیرد. این واژه از ترکیب واژه‌های «آی‌پاد» و «پادکستینگ»^{۱۱} (به معنای پخش) پدید آمده است و «پادکستینگ»^{۱۲} به عمل انتشار و پخش پادکست گفته می‌شود که نام سرویس جدیدی در زمره وبلاگ‌ها، آر. اس. اس‌ها^{۱۳} و غیره است و از برکات وب اجتماعی محسوب می‌شود. پیشنهاد مفهوم پادکستینگ به اوایل سال ۲۰۰۰ برمی‌گردد و اجزای فنی آن از سال ۲۰۰۱ قابل دسترس بوده‌اند. در سال ۲۰۰۳ پادکست‌های منظم در وبسایت‌های مشهور نمایان شدند و نرم‌افزارهای حمایت‌کننده آنها گسترش یافتند. در سال ۲۰۰۴ اولین بار واژه پادکست مورد استفاده قرار گرفت. اواخر سال ۲۰۰۴ هزاران پادکست در دسترس بود. در تابستان سال ۲۰۰۴، ۲۴ مورد جست‌وجو با عبارت پادکست، از طریق موتور کاوش گوگل بازیابی شد. در سال ۲۰۰۵ یاهو نیز سرویس پادکست را راه‌اندازی کرد. در همان سال، واژه‌نامه جدید آکسفورد واژه پادکست را برترین واژه سال نامید و در سال ۲۰۰۶ موتور کاوش گوگل، ۲۴۲ میلیون مورد جست‌وجو با عبارت پادکست را بازیابی کرد. به نظر می‌رسد که افزایش آمار تولید پادکست‌ها در سطح اینترنت، نگارش مقالات علمی درباره آنها، و همچنین برگزاری کارگاه‌های متعدد^{۱۴} در این زمینه، نشان‌دهنده محبوبیت پادکست در میان کاربران است. ویدئوکست^{۱۵} که به اختصار ودکست^{۱۶} یا ویدکست^{۱۷} نیز خوانده می‌شود، به ارائه پیوسته تصاویر ویدئویی از طریق شبکه اینترنت گفته می‌شود. این اصطلاح ترکیبی از دو واژه ویدئو و کست است. استیو گارفیلد^{۱۸} اول ژانویه ۲۰۰۴ ویدئوبلاگ خود را راه‌اندازی کرد. وی نوشت که سال ۲۰۰۴ سال ویدئوبلاگ است. در اول اکتبر ۲۰۰۵، نخستین ویدئوکست در زمینه تاریخ طبیعی در دانشگاه

با توسعه علوم و فنون و نیز رشد صنایع و سازمان‌ها، کتابخانه‌های تخصصی هم رشد کرده و در تکاپوی ارائه خدمات به جامعه کاربری خود هستند. توجه به کتابخانه‌های تخصصی و احساس نیاز کاربران به آنها موجب شده تا در به‌کارگیری انواع فناوری‌های نوین اطلاعاتی برای تأمین نیازهای اطلاعاتی کاربران خود پیشرو باشند. بنابراین هر سازمان و مؤسسه‌ای برای ایجاد یک کتابخانه تخصصی از منابع مرتبط با اهداف سازمانی خود تلاش می‌کند.

رسالت کتابخانه‌های تخصصی، حمایت از اهداف سازمان مادر و تهیه منابع مورد نیاز مرتبط با کارکرد سازمان، به منظور مشارکت در پیشبرد اهداف سازمانی و روزآمدنگهداشتن اطلاعات کارکنان سازمان است. این کتابخانه‌ها دارای منابع، مراجعه‌کنندگان و خدمات خاص هستند. به همین دلیل، کتابخانه‌های تخصصی، از نظرنوع منابع، مراجعه‌کنندگان و خدمات با هم متفاوتند. ماهیت کتابخانه‌های تخصصی و ویژگی منحصر به فرد آنها در یک سطح بودن مخاطبان و کاربران کتابخانه، سبب شده است تا این کتابخانه‌ها بتوانند از انواع رسانه‌ها و محمل‌های اطلاعاتی استفاده خلاقانه کنند. عطف به نمونه‌های گوناگون استفاده از پادکست‌ها در کتابخانه‌ها که در این مقاله نیز به آنها اشاره شده است، پادکست یکی از محمل‌های اطلاعاتی نوین است که به تدریج محبوبیت خود را در کنار سایر محمل‌های اطلاعاتی به دست آورده است. مقاله حاضر درصدد است تا ضمن معرفی پادکست و ویدئوکست، به عنوان منابع الکترونیکی جدید در کتابخانه‌های تخصصی و مراکز اطلاع‌رسانی، به ارائه الگوی پیشنهادی برای تهیه پادکست‌ها و ویدئوکست‌های مورد نیاز کاربران کتابخانه تخصصی سازمان جمعیت هلال احمر از طریق صفحه وب این کتابخانه بپردازد.

پادکست و ویدئوکست: معرفی و قابلیت‌ها

«وب ۲»، وب خواندنی - نوشتنی^{۱۹} از مصادیق نوین نسل بعدی شبکه بزرگ جهانی است و به کاربران اجازه ایجاد، تغییر و انتشار محتوای پویا از هر نوع را می‌دهد (استفنز^{۲۰}، ۲۰۰۶). پادکست را می‌توان در زمره «نرم‌افزارهای اجتماعی»^۸ که از محصولات «وب ۲» به‌شمار می‌روند، قرارداد که در دنیای بدون مرز امروزی، توانسته است افراد را همانند دانه‌های زنجیر به هم متصل نگه‌دارد و به‌رغم فضای سنتی تک‌بعدی رایانه‌ای، نه تنها از گسستگی

«وب ۲»، وب خواندنی - نوشتنی از مصادیق نوین نسل بعدی شبکه بزرگ جهانی است و به کاربران اجازه ایجاد، تغییر و انتشار محتوای پویا از هر نوع را می‌دهد

پادکست را می‌توان در زمره «نرم‌افزارهای اجتماعی» که از محصولات «وب ۲» به‌شمار می‌روند، قرارداد که در دنیای بدون مرز امروزی، توانسته است افراد را همانند دانه‌های زنجیر به هم متصل نگه‌دارد

ایالت مونتانا^{۱۹} راه‌اندازی شد (ویکی‌پدیا، ۲۰۰۷).

معمولاً دستگاه‌هایی که از طریق آنها می‌توان به شنیدن پادکست‌ها و مشاهده ویدئوکست‌ها پرداخت، همان دستگاه پخش موسیقی دیجیتال هستند که معمولاً بسیار کوچک و قابل حمل هستند. در نتیجه کاربر در هر زمان و مکانی قادر به استفاده از محتوای صوتی و تصویری خواهد بود. محتوا پس از دریافت از اینترنت، بدون نیاز به ارتباط با اینترنت، قابل استفاده است، در حالی که در سایر روش‌ها، نیاز به حفظ ارتباط اینترنتی برای استفاده از محتوا وجود دارد.

در پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها، امکان شنیدن و دیدن هر بخش از محتوا، جلو و عقب‌بردن آن، شنیدن و دیدن محدوده خاصی از محتوا و سایر کنترل‌ها از سوی کاربر ممکن است. کاربر به هر تعداد بار که بخواهد می‌تواند محتوا را گوش دهد و مشاهده کند و نیازی به مراجعه به وبسایت‌های مختلف برای دسترسی به انواع محتویات نیست و با تنظیم نرم‌افزار و افزودن نشانی پادکست یا ویدئوکست موردنظر به فهرست، کپی محتوا به رایانه و در نهایت به دستگاه پخش آن، فرآیند انتقال فایل صوتی یا تصویری به‌طور اتوماتیک انجام شده و کاربر همیشه آخرین و جدیدترین اطلاعات را در دستگاه پخش محتوای صوتی - تصویری خود خواهد داشت. در شکل ۱ به صورت ساده، نحوه ایجاد یک پادکست نشان داده شده است.

پادکست و ویدئوکست: قابلیت‌ها در کتابخانه‌ها و مراکز

اطلاع‌رسانی تخصصی

کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی تخصصی به فراخور نیاز خود در طول دوران مختلف، از فناوری‌های متعددی استفاده کرده‌اند. با شکل‌گیری مفهوم کاربرمحوری به جای کتابخانه‌محوری، استفاده از فناوری شکل دیگری به خود گرفته است. «وب ۲» توانسته است مزایای فراوانی را برای کتابخانه‌ها و کاربران آنها به‌ارمغان آورد. نیازهای اطلاعاتی جامعه کاربر از کتابخانه‌های تخصصی، عمدتاً در راستای اهداف پژوهشی و برآوردن اهداف سازمان مادر است. بنابراین، این کاربران نیازمند دسترسی سریع و آسان به اطلاعات معتبر، سازماندهی‌شده و روزآمدند. پادکست و ویدئوکست شکل تازه و دیگری از انتقال اطلاعات در کوتاه‌ترین زمان به کاربران است. کتابخانه‌های تخصصی، به‌عنوان سازمان‌های پیشرو، فناوری نوین پادکست و ویدئوکست را برای استفاده بهینه و رایگان کاربران خود از منابع اطلاعاتی به‌کار می‌برند.

رشد جنبش دسترسی رایگان به‌صورت جزئی، در پاسخ به هزینه‌های کلان برای تهیه بسیاری از منابع اطلاعاتی است. با این حال، با ظهور فناوری‌های نوین و برنامه‌های نرم‌افزاری، گردآوری و توزیع اطلاعات علمی، ارزان‌تر می‌شوند. یکی از مزایای دسترسی رایگان این است که کتابخانه‌ها در مؤسسات کوچک‌تر یا در مناطقی که در سراسر

در پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها، امکان شنیدن و دیدن هر بخش از محتوا، جلو و عقب‌بردن آن، شنیدن و دیدن محدوده خاصی از محتوا و سایر کنترل‌ها از سوی کاربر ممکن است

شکل ۱. نحوه ایجاد یک پادکست (به نقل از مرادی و دیگران، ۱۳۸۶)

پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها می‌توانند به‌منزلهٔ رسانه‌ای برای انتقال رایگان اطلاعات از سوی کاربران کتابخانه‌ها به‌خصوص کتابخانه‌های تخصصی مورد استفاده قرار گیرند

جهان به‌لحاظ اقتصادی محروم هستند، می‌توانند دسترسی گسترده‌تری به منابع علمی داشته باشند (اندرسون^{۲۰}، ۲۰۰۴). بنابراین پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها می‌توانند به‌منزلهٔ رسانه‌ای برای انتقال رایگان اطلاعات از سوی کاربران کتابخانه‌ها به‌خصوص کتابخانه‌های تخصصی مورد استفاده قرار گیرند. تاکنون کتابخانه‌های متعددی به تهیهٔ منابع اطلاعاتی به‌صورت پادکست و گاهی ویدئوکست اقدام کرده‌اند. از جملهٔ این فعالیت‌ها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد.

۱- انجمن کتابخانه‌های تخصصی آمریکا^{۲۱}، با تشویق کتابداران به استفاده از پادکست در کتابخانه‌های خود، پادکست‌هایی ایجاد کرده است. این انجمن معتقد است که کتابداران از این طریق سریع‌تر می‌توانند به انتشار منابع اطلاعاتی برای کاربران خود پرداخته و خدمات بهینه به آنان ارائه دهند. کتابخانه‌های اختصاصی می‌توانند منابع اطلاعاتی را به‌صورت صوتی یا تصویری در وب‌سایت خود قرار دهند و کاربران آنها را برای استفادهٔ خود بازگذاری کنند. کتابخانه‌های تخصصی می‌توانند با بررسی آماری، میزان استفاده از پادکست‌های کتابخانهٔ خود را مورد ارزیابی قرار دهند. (وب سایت انجمن کتابخانه‌های تخصصی آمریکا، ۲۰۰۸).

۲- کتابخانهٔ دانشگاه کنتاکی^{۲۲} با طراحی یک صفحهٔ وب، فایل‌های صوتی و تصویری همایش‌ها، سخنرانی‌ها، بحث‌های علمی و جلسات برگزار شده در این دانشگاه را در دسترس کاربران قابل قرار داده است. این فایل‌ها طبقه‌بندی شده هستند و کاربران می‌توانند با بازگذاری فایل‌های موردنظر خود از آنها استفاده کنند (وب سایت کتابخانه دانشگاه کنتاکی، ۲۰۰۸).

۳- کتابخانهٔ آلدن^{۲۳} در دانشگاه اوهایو، تور آموزش استفاده از کتابخانه را برای کاربران خود از طریق پادکست ارائه می‌کند (وب سایت کتابخانه آلدن، ۲۰۰۸).

۴- کتابخانهٔ کنگرهٔ آمریکا^{۲۴} با تهیهٔ پادکست‌هایی دربارهٔ موضوعات آرشیو و کتابداری و اطلاع‌رسانی به روزآمدسازی دانش کتابداران جهان از این طریق اقدام می‌کند (وب سایت کتابخانه کنگره آمریکا، ۲۰۰۸).

۵- کتابخانه‌های تخصصی علاوه‌بر اینکه خود به تهیهٔ پادکست و نیز ویدئوکست (تخصصی موردنیاز سازمان مادر) می‌پردازند، می‌توانند با جست‌وجو در محیط وب، پادکست‌ها و ویدئوکست‌های باکیفیت و متناسب با نیازهای اطلاعاتی کاربران خود را انتخاب کنند. به‌دلیل اینکه هر کسی می‌تواند به تهیهٔ پادکست و ویدئوکست و انتشار آن در محیط وب

پردازد، انتخاب با کیفیت‌ترین پادکست‌ها اهمیت فراوانی دارد. بنابراین زمانی که کتابداران به انتخاب پادکست‌ها از طریق محیط اینترنت اقدام می‌کنند، باید اعتبار و نیز سازمان انتشاردهندهٔ آن پادکست‌ها را در نظر بگیرند. نیز قالب را برای انتشار پادکست‌ها انتخاب کرد که به‌راحتی از سوی کاربران قابل بازگذاری و استفاده باشد. استفاده از پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها سبب برقراری ارتباطات هرچه بیشتر کاربران با کتابخانه، دریافت بازخورد بیشتر از ایشان، و در نتیجه بهبود برنامه‌ریزی‌ها و عملکرد کتابخانه‌ها خواهد شد.

با در نظر گرفتن ماهیت «سهولت ایجاد و تسهیل استفاده» پادکست‌ها و نیز ویدئوکست‌ها، از آنها در امور گوناگون زیر می‌توان بهره گرفت.

۱. به‌عنوان ایستگاه‌های رادیو و تلویزیون اینترنتی کتابخانه؛ با کمترین هزینه از طریق یک دستگاه رایانهٔ شخصی می‌توان ایستگاه رادیو و تلویزیون کتابخانه‌ای را ایجاد کرد تا پژوهشگران و کاربران علاقه‌مند را از رویدادها و تازه‌های کتابخانه آگاه ساخت.

۲. انواع آموزش‌های الکترونیکی و غیرحضوری که به توضیح شفاهی یا تصویری نیاز دارند، از جمله نحوهٔ استفاده از پایگاه‌های اطلاعاتی با پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها قابل اجراست.

۳. تهیهٔ منابع صوتی در ارائهٔ خدمات به نایب‌ان و کم‌بینایان بسیار مفید می‌نماید.

۴. تهیهٔ فیلم‌های آموزشی با دوربین‌های خانگی و نه‌چندان حرفه‌ای از کلاس‌های درسی عملی و کارگاه‌ها برای ارائهٔ خدمات به فراگیران استثنایی و تسهیل فرآیند یادگیری برای همهٔ دانشجویان به‌ویژه ناشنویان، کندذهن‌ها و کاربران با توانایی‌های خاص.

۵. تبلیغ خدمات و سرویس‌های کتابخانه‌ای و سازمانی از طریق معرفی این خدمات با استفاده از روش‌های بازاریابی به کمک متخصصان بازاریابی و فروش سازمان‌ها میسر خواهد بود.

۶. تثبیت ارتباطات مردمی و روابط عمومی کتابخانه و سازمان با استفاده از پادکست امکان‌پذیر است که بهترین راه معرفی خدمات سازمان‌های دولتی به مردم است و به حفظ ارتباط و اطلاع‌رسانی مناسب به کارکنان و پژوهشگران سازمان‌های بزرگ دولتی و غیردولتی کمک خواهد کرد (مرادی و دیگران، ۱۳۸۶).

با در نظر گرفتن ویژگی خاص پادکست و ویدئوکست

جزء ۵ کشور قدرتمند به‌شمار می‌رود. (وب سایت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران^{۶۶}، ۱۳۸۷)

جایگاه کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی در

جمعیت هلال احمر

با توجه به پیشینه خاص (۸۵ سال فعالیت بشردوستانه) و منحصر به فرد بودن فعالیت‌های مرتبط با آن، از کتابخانه این سازمان انتظار می‌رود تا روزآمدترین و سودمندترین منابع اطلاعاتی را برای اقناع اطلاعاتی کاربران خود تهیه کند.

با این حال این جمعیت غیردولتی و عام المنفعه بنا بر پیشینه چشمگیر خود، بسیار دیر به فکر حفظ و اطلاع‌رسانی منابع اطلاعاتی خود افتاده است. از این رو کتابخانه مؤسسه هلال احمر ایران (دانشگاه جامع علمی - کاربردی هلال احمر ایران) در سال ۱۳۷۵ به منظور ارائه خدمات علمی و پژوهشی و رفع نیاز مراجعه‌کنندگان و دسترسی دانشجویان خود به اطلاعات علمی در زمینه‌های تخصصی زلزله‌شناسی، مدیریت امداد و سوانح، کمک‌های اولیه، پزشکی، بلایای طبیعی، محیط زیست، علوم اجتماعی و روان‌شناسی تأسیس شد. (وب سایت جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۸۷)

در سال ۱۳۸۰ کتابخانه سازمان جوانان این جمعیت با رویکردی عمومی به فعالیت پرداخت و از این رو جایگاه کتابخانه تخصصی و مرکز اطلاع‌رسانی در این سازمان بسیار شایان ذکر بود تا آنکه در سال ۱۳۸۳ با تأسیس مرکز اسناد گام‌های اولیه برای راه‌اندازی پایگاه اطلاع‌رسانی تخصصی از منابع جمعیت هلال احمر پایه‌گذاری شد. سرانجام کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی تحت نظارت موزه و مرکز اسناد ملی جمعیت هلال احمر در سال ۱۳۸۵ تأسیس شد و در همین مدت کوتاه توانست پاسخ‌گوی نیازهای بی‌شمار کارشناسان امداد و نجات سازمان خود باشد.

پادکست و ویدئوکست در کتابخانه سازمان جمعیت

هلال احمر: نمونه پیشنهادی

با در نظر گرفتن قابلیت‌های پادکست و ویدئوکست، و همچنین وظایف مختلف کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی جمعیت هلال احمر و کاربران خاص آن، نمونه پیشنهادی حاضر برای دسترسی رایگان کاربران کتابخانه به منابع صوتی و تصویری ارائه شده است. حجم این پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها باید به گونه‌ای باشد که کاربران بتوانند با صرف کمترین زمان به بارگذاری و استفاده از آنها بپردازند. بنابراین

به‌عنوان منابع الکترونیکی در کتابخانه‌ها، به‌نظر می‌رسد که فرآیند مدیریت منابع برای آنها نیز همچون سایر منابع شامل گزینش، ذخیره‌سازی، سازماندهی و اشاعه خواهد بود. در مرحله گزینش و ذخیره‌سازی پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها، می‌توان انواع فایل‌های صوتی و تصویری را از طریق اینترنت بازیابی و گزینش کرد. نحوه ذخیره‌سازی چنین فایل‌هایی به‌صورت جاری است یا با تهیه فهرست که در وب‌سایت یا وبلاگ کتابخانه ارائه می‌شود، فایل‌های مربوط در اختیار کاربران سازمان قرار داده می‌شوند، که البته این فهرست با توجه به ماهیت متغیر نشانی‌های اینترنتی در فاصله زمانی خاص - بسته به سیاست کتابخانه سازمان مادر- ویرایش و روزآمدسازی خواهد شد.

در باره سازماندهی چنین موادی، در مقاله مرادی و دیگران (۱۳۸۶) پیشنهاد شده که فرآیند سازماندهی با استفاده از رده‌بندی مردمی^{۲۵} و نیز کنترل واژگان اجرا شود. بدین ترتیب، فشار کاری کتابداران کاهش می‌یابد و کاربران سریع‌تر و آسان‌تر به اطلاعات موردنیاز خود دسترسی خواهند یافت. با معرفی پادکست و ویدئوکست و کاربردهای آنها در کتابخانه‌های تخصصی به معرفی کتابخانه سازمان جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران و در نهایت الگوی پیشنهادی استفاده از پادکست و ویدئوکست در صفحه وب این کتابخانه می‌پردازیم.

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران

جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۰۱ ش. با عنوان جمعیت شیر و خورشید سرخ تأسیس شد و به عضویت فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر درآمد. جمعیت شیر و خورشید از آغاز تأسیس با ایجاد شعبه‌هایی در کشور فعالیت عام‌المنفعه گوناگونی را آغاز می‌کند، جمعیت شیر و خورشید سرخ بزرگ‌ترین امدادرسان غیردولتی کشور بود. پس از انقلاب اسلامی با تصویب شورای انقلاب، تمام مراکز درمانی با حفظ مالکیت جمعیت به وزارت بهداشت و درمان منتقل شد و هم‌اکنون عمده فعالیت جمعیت حول محور امدادرسانی در بلایای طبیعی و جنگ، امور توانبخشی، تولید، واردات و توزیع دارو، فعالیت‌های مربوط به امور جوانان و داوطلبان و همچنین ارائه آموزش‌های عمومی و تخصصی امداد و نجات است. جمعیت هلال احمر هم‌اکنون از نظر توان امدادی از بین اعضای فدراسیون بین‌المللی جمعیت‌های صلیب سرخ و هلال احمر

ایران را نشان می‌دهد. در این قسمت، دو بخش مجزا برای پادکست و ویدئوکست در نظر گرفته شده است. در این مدل پیشنهادی که از سوی نگارندگان طراحی شده است، تازه‌های کتابخانه، برنامه‌های آموزشی، مصاحبه‌ها، سخنرانی‌ها، همایش‌ها، فیلم‌های آموزشی، فیلم‌های مربوط به فعالیت‌های جمعیت‌های جهانی صلیب سرخ و هلال احمر، آشنایی با فعالیت‌های سازمان، و نیز تلاش‌های سازمان جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران به صورت فایل‌های صوتی (پادکست) و تصویری (ویدئوکست) قابل ارائه هستند. کاربران با کلیک بر هر موضوع، می‌توانند به فایل‌های موردنظر خود دسترسی پیدا کنند.

کاربران قادر خواهند بود هم‌زمان به بارگذاری یا استفاده از فایل‌های صوتی و تصویری موردنظر بپردازند. کاربران با کلیک کردن روی گزینه‌های دیگر چون همایش‌ها یا فعالیت‌های صلیب سرخ جهانی می‌توانند به سیاهه‌ای از پادکست‌ها و ویدئوکست‌های مربوط به همایش‌ها یا فعالیت‌های صلیب سرخ جهانی دسترسی داشته باشند و نسبت به بارگذاری یا اجرای آنها اقدام کنند. دو موتور کاوش درونی نیز برای این صفحه در نظر گرفته شده است که کاربران قادر خواهند بود با وارد کردن یک کلیدواژه به جست‌وجوی این فایل‌ها بپردازند.

توصیه می‌شود که فایل‌های صوتی و تصویری به صورت فشرده و با حجم اندک روی سایت قرار گیرند تا مشکلات فنی نیز هنگام نمایش وبسایت ایجاد نشود. با توجه به اینکه حوزه تخصصی منابع قابل ارائه به کاربران در کتابخانه جمعیت هلال احمر، غالباً امداد و نجات، سوانح، درمان و نظایر آن است، می‌توان پادکست‌ها و ویدئوکست‌های گوناگونی از این موضوعات تهیه کرد و با طبقه‌بندی موضوعی در وبسایت کتابخانه قرارداد.

فیلم‌های آموزشی کوتاه در زمینه امداد و کمک‌های اولیه، سخنرانی‌های صورت گرفته در سازمان جمعیت هلال احمر، مصاحبه‌های صورت گرفته درباره فعالیت‌های سازمان جمعیت هلال احمر از موارد دیگری است که می‌توان به صورت پادکست و ویدئوکست در وبسایت کتابخانه سازمان قرار گیرد. برای آشنایی با فعالیت‌های جمعیت صلیب سرخ و هلال احمر در سطح جهان، با مراجعه به وبسایت یوتیوب^{۲۷} و جست‌وجو در این پایگاه، می‌توان فیلم‌های کوتاه متعددی از فعالیت‌های جمعیت صلیب سرخ و هلال احمر به دست آورد و به عنوان ویدئوکست در وبسایت کتابخانه سازمان جمعیت هلال احمر قرارداد.

شکل ۲، مدل پیشنهادی استفاده از ویدئوکست و پادکست در وبسایت فرضی کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی سازمان جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی

شکل ۲. مدل پیشنهادی ارائه پادکست و ویدئوکست در وبسایت کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی جمعیت هلال احمر

توصیه می‌شود که فایل‌های صوتی و تصویری به صورت فشرده و با حجم اندک روی سایت قرار گیرند تا مشکلات فنی نیز هنگام نمایش وبسایت ایجاد نشود

در این مقاله، نمونه‌ای
پیشنهادی برای استفاده
از پادکست و ویدئوکست
برای کتابخانه و مرکز
اطلاع‌رسانی تخصصی
سازمان جمعیت هلال
احمر ارائه شد

نتیجه‌گیری

ماهیت کتابخانه‌های تخصصی به‌گونه‌ای است که به‌دلیل نوآر بودن، همواره نقش‌های نو برایشان تعریف می‌شود و نقش‌های قبلی ایشان تکمیل می‌گردد و این نقش‌ها برای توسعه اهداف و رسالت‌های کتابخانه هستند. کتابداران دریافته‌اند که با آشنایی فناوری‌های جدید و به‌کارگیری آنها، می‌توانند برای جلب رضایت مراجعان خود گام بردارند. کاربران انتظار دارند که از کتابخانه هرگونه منابع اطلاعاتی را تهیه کنند و کتابداران باید این انتظار را برآورده سازند. تحویل اطلاعات با کیفیت به کاربران در قالب‌های مختلف، حیاتی‌ترین وظیفه کتابداران است. کتابداران باید در نظر داشته باشند که چنانچه به‌گزینش منابع موردنیاز کاربران از محیط وب اقدام می‌کنند، دقت لازم در ارزیابی این منابع به‌عمل آورند و منابع مناسب و باکیفیت را تهیه کنند (عصاره، ۱۳۸۱، ص ۶۳).

در این مقاله، نمونه‌ای پیشنهادی برای استفاده از پادکست و ویدئوکست برای کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی تخصصی سازمان جمعیت هلال احمر ارائه شد و پیشنهاد می‌شود این کتابخانه با بهره‌گیری از مدل پیشنهادی، به‌گردآوری پادکست‌ها و ویدئوکست‌هایی در حوزه‌های موضوعی امداد و نجات، کمک‌های اولیه، سوانح طبیعی، درمان، جوانان و داوطلبان بپردازد. از این‌رو کاربران می‌توانند از طریق شبکه جهانی به اطلاعات (دیداری - شنیداری) تخصصی جمعیت هلال احمر دست یابند، به‌ویژه برای آموزش فنون امداد و نجات (سیلاب، جاده، کوهستان، بهمن و...) و کمک‌های

اولیه که از ملزومات دانش عمومی افراد جامعه است، به‌نظر می‌رسد که منابع دیداری - شنیداری از نظر جذابیت و اطلاعات کامل، کارآمد باشد.

کتابخانه‌ها همواره به‌صورت فعال، درگیر طراحی و توسعه وبسایت‌ها و درگاه‌ها برای فراهم‌سازی دسترسی گسترده کاربران به منابع اطلاعاتی و جلوگیری از تورم اطلاعاتی بوده‌اند. این یک نقش کلیدی برای کتابخانه‌هاست. هدف کتابخانه‌ها باید در این راستا باشد که کاربران بتوانند در منزل، یا محل کار خود به مجموعه مجلات الکترونیکی تمام‌متن دسترسی داشته باشند. بدین ترتیب، کاربر با مراجعه از سردرگمی در محیط گسترده اینترنت رهایی می‌یابد و نیازی به جست‌وجوهای زمانبر برای یافتن اطلاعات صوتی و تصویری در محیط وب به‌میزان قابل توجهی کاهش می‌یابد. همچنین با بهره‌گیری از امکانات ارتباطی الکترونیکی مانند پست الکترونیکی، به‌راحتی می‌تواند با مسئولان وبسایت کتابخانه تماس گرفته و فایل‌های تصویری یا صوتی موردنیاز خود را درخواست کند تا در وبسایت کتابخانه به‌عنوان پادکست و ویدئوکست برای استفاده، قرارداد شوند.

کتابخانه‌های تخصصی سازمان‌ها، با استفاده از شبکه‌های اجتماعی در داخل سازمان، گروه‌های بحث الکترونیک و فناوری آر. اس. اس برای اطلاع‌رسانی جاری و گزینشی، به‌عنوان راه‌های کم‌هزینه و سودمند در اشاعه و معرفی منابع جدید کتابخانه در سازمان‌ها بهره‌جویند. پادکست‌ها و ویدئوکست‌ها ارمان وب اجتماعی هستند و برای بهره‌گیری بهتر از آن، می‌توان از ویژگی بالقوه مشارکت اجتماعی و

کتابخانه‌ها همواره
به‌صورت فعال، درگیر
طراحی و توسعه
وبسایت‌ها و درگاه‌ها
برای فراهم‌سازی
دسترسی گسترده
کاربران به منابع
اطلاعاتی و جلوگیری از
تورم اطلاعاتی بوده‌اند

Welcome.html

19. <http://naturefilm.montana.edu/index.php>

20. Anderson

21. <http://www.sla.org/content/resources/podcasts/index.cfm>

22. <http://www.wku.edu/library/podcast/>

23. <http://www.library.ohiou.edu/surveys/public/survey.php?name=librarypodcasttour>

24. <http://www.loc.gov/today/cyberlc/results.php?cat=2&mode=a>

25. Folksonomy

26. <http://www.rcs.ir>

27. <http://www.youtube.com>

فعالیت جمعی بهره گرفت؛ و نیز افزایش مهارت در ایجاد مجموعه‌های اشتراکی، تهیه اشتراکی ابزارهایی بر پایه وب برای شناسایی اطلاعات باارزش، امنیت دیجیتال و همکاری مرجع کتابخانه‌های تخصصی از دیگر کارکردهای پیشنهادی است که با بهره‌جویی از آنها می‌توان در شناسایی و استفاده از پادکست‌ها و ویدئوکست‌های ارائه‌شده در اینترنت، سرعت عمل بیشتری داشت.

از سوی دیگر، انواع کتابخانه‌های تخصصی به‌ویژه کتابخانه‌های تخصصی سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، نیز می‌توانند با استفاده از فناوری پادکستینگ و ویدئوکستینگ، در عرضه اطلاع‌رسانی هرچه سریع‌تر و بهتر به کاربران به‌ویژه کارشناسان فنی سازمان مادر خود یاری رسانده و نیازهای اطلاعاتی آنها را از این طریق تأمین کنند؛ زیرا تولید دانش جدید و اطلاع‌رسانی به‌موقع آن، ابزار تسهیل تصمیم‌سازی مدیران سازمان در تصمیم‌گیری نسبت به اداره امور است.

مآخذ:

۱. «پادکست». ویکی‌پدیا. [پیوسته]. قابل‌دسترس در:

<http://fa.wikipedia.org/wiki/> (آخرین بازدید خرداد

۱۳۸۶)

۲. عصاره، فریده (۱۳۸۱). «معیارهای ارزیابی منابع اینترنتی». فصلنامه کتاب، دوره سیزدهم، ش ۱۲ (بهار ۱۳۸۱)، ص ۶۲-۷۳.

۳. مرادی، شیماء، ... [و دیگران] (۱۳۸۶). «پادکست: مرجع الکترونیکی نوین در خدمت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی». نخستین همایش ادکا، خدمات مرجع و اطلاع‌رسانی، ۱۴ - ۱۵ آبان ۱۳۸۶.

4. Anderson, R. (2004). "Open access in the real world: confronting economic and legal reality". *College and Research Library News* 64(4). Available at: <http://dlist.sir.arizona.edu/archive/00000351/>

5. Dame, Matthew.(2004). «Features- Social Software in the Library». Law and Technology resources for legal. Last visit: <http://www.llrx.com/features/socialsoftware.htm> (1386 آخرین بازدید خرداد)

7. NetSkills, (2008). Podcasting: A practical guide [workshop advertisement]. <http://www.netskills.ac.uk/content/products/workshops/range/podcast.html>

8. Stephens, Michael. (2005). "The ipod experiments". netconnect.pp:22-25

1. Pod Cast

2. Video Cast

3. m.pakdaman@gmail.com

4. shmoradi@gmail.com

5. aasnafi@gmail.com

6. Read/Write Web

7. Stephens

8. Social Software

9. Matthew

10. IPod

11. Broadcasting

12. Pod Casting

13. RSS

۱۴. برای نمونه شرکت نت اسکیلز وابسته به دانشگاه نیوکاسل، از فوریه سال ۲۰۰۸ کارگاه‌های مختلفی در زمینه پادکست و نحوه مدیریت آن، در دانشگاه‌های متعدد انگلستان برگزار می‌کند (Net Skills 2008).

15. Video Cast

16. VodCast

17. VidCast

18. Steve Garfield: <http://stevegarfield.com/Site/>

پی‌نوشت‌ها: